



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA  
VA MAKTAB  
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston  
Milliy Pedagogika  
Universiteti



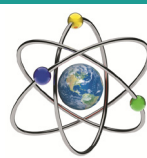
№8(1)  
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 338 sahifa,  
3-avgust, 2026-yil.

## BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

## BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

## TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik  
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik  
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor  
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor  
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)  
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)  
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)  
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)  
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)  
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)  
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent  
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor  
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor  
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor  
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)  
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent  
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti  
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor  
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)  
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent  
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori  
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari  
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

#### EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

#### DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

#### EDITORIAL BOARD MEMBERS:

**Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician**

**Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician**

**Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor**

**Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor**

**Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)**

**Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)**

**Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)**

**Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)**

**Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)**

**Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)**

**Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor**

**Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor**

**Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor**

**Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)**

**Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor**

**Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor**

**Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service**

**Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor**

**Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)**

**Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor**

**Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor**

**Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics**

**Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor**

**Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region**

**Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun**

**Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences**

**Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor**

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”  
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti  
Administratsiyasi huzuridagi Axborot  
va ommaviy kommunikatsiyalar  
agentligi tomonidan **№C-5669363**  
reyestr raqami tartibi bo'yicha  
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**



# MUNDARIJA

|                                                                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi .....                                                  | 10  |
| <i>Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna</i>                                                                                                          |     |
| Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalariidan foydalangan holda masalalar yechish .....                       | 13  |
| <i>Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li</i>                                                                                                          |     |
| Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili.....                                                | 17  |
| <i>Mutallibjonov Boburmirzo</i>                                                                                                                  |     |
| Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi .....                                                                                 | 26  |
| <i>Nosirova Feruza Baxadir qizi</i>                                                                                                              |     |
| Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli..... | 30  |
| <i>Gafurova Mahfuza Abbosovna</i>                                                                                                                |     |
| Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi .....                                       | 35  |
| <i>Ravshanova Uldona Narziboyevna</i>                                                                                                            |     |
| Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni .....                           | 39  |
| <i>Vorisova Barnoxon Olimjon qizi</i>                                                                                                            |     |
| Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish ....                                   | 43  |
| <i>Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li</i>                                                                                                     |     |
| Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antfragil yondashuvning o'rni.....                                 | 51  |
| <i>G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi</i>                                                                                                      |     |
| Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari .....                                                                            | 57  |
| <i>Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna</i>                                                                                                          |     |
| Talabalarining o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish .....        | 61  |
| <i>G'ofurov To'liqinjon</i>                                                                                                                      |     |
| Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching .....                          | 67  |
| <i>Ismailova Aziza Dilshodovna</i>                                                                                                               |     |
| Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта.....                                                                 | 72  |
| <i>Канаатов Есимкан</i>                                                                                                                          |     |
| Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti.....                                             | 76  |
| <i>Abdullayev Amirulla Xazratovich</i>                                                                                                           |     |
| Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi .....                                                                       | 81  |
| <i>Pardayeva Kamola Sultonovna</i>                                                                                                               |     |
| Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarining tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish .....                                    | 86  |
| <i>Imomaliyev Quvvat Choriyevich</i>                                                                                                             |     |
| Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diaagnostik tizimini joriy etish va boshqarish .....                       | 91  |
| <i>Nurmetov Tursunbek Kenjayevich</i>                                                                                                            |     |
| Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish .....                                                       | 96  |
| <i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi</i>                                                                          |     |
| Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli .....                  | 99  |
| <i>Mardonov Maqsudbek Maxmudovich</i>                                                                                                            |     |
| Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari .....             | 103 |
| <i>Umarova Umidaxon Ibaydullayevna</i>                                                                                                           |     |



|                                                                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo'llashning pedagogik asoslari .....                                                                              | 108 |
| <i>Xo'janiyozov Shokir Rustamovich</i>                                                                                                                             |     |
| Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi .....                     | 114 |
| <i>Isroilova E'zoza Akmal qizi</i>                                                                                                                                 |     |
| Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ingliz tilini o'qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo'llash usullari .....                                    | 119 |
| <i>Shermatova Ra'no O'ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna</i>                                                                                                   |     |
| Xalq og'zaki ijodi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari .....                               | 124 |
| <i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>                                                                                                                             |     |
| Bo'lajak fizika o'qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o'qitishga tayyorlash metodikasi .....                                    | 129 |
| <i>Sottarov Abduvali Umirqulovich</i>                                                                                                                              |     |
| Raqamli ta'lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish .....                                      | 133 |
| <i>Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi</i>                                                                                                                            |     |
| Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar .....                                                              | 137 |
| <i>Qahharov Nuriddin Sherbek o'g'li</i>                                                                                                                            |     |
| Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda "o'quv burnout" (o'qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar ..... | 142 |
| <i>Babajanova Gulmira Muratbayevna</i>                                                                                                                             |     |
| Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations .....                                                                                     | 147 |
| <i>Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi</i>                                                                                                                            |     |
| Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области .....                                                                           | 153 |
| <i>Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.</i>                                                                                                                             |     |
| Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati .....                                                                                                                  | 160 |
| <i>Ashirova Gulnora Xayrullayevna</i>                                                                                                                              |     |
| Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbga yo'naltirish metodikasini takomillashtirish .....                                 | 164 |
| <i>Nurmuratova Iroda Nuriddinovna</i>                                                                                                                              |     |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya .....                                            | 169 |
| <i>Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo'minovna</i>                                                                                        |     |
| The Historical Development of Translation .....                                                                                                                    | 173 |
| <i>Sharopova Gulnoza Odil qizi</i>                                                                                                                                 |     |
| Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo'naltirilgan metodik tizim .....                                                                                | 176 |
| <i>L. T. Xudaybergenova</i>                                                                                                                                        |     |
| Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish .....                                                        | 180 |
| <i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>                                                                                                                         |     |
| Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni: ilmiy adabiyotlar sharhi .....        | 186 |
| <i>Xalimova S. A.</i>                                                                                                                                              |     |
| The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions .....                                                     | 191 |
| <i>Abduqahorova Lobar Oybekovna</i>                                                                                                                                |     |
| Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi .....                                     | 197 |
| <i>Xidirova Maftuna Ilhom qizi</i>                                                                                                                                 |     |
| Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an'anaviy usullarning qiyosiy tahlili .....                                                  | 205 |
| <i>Boltayeva Nasiba Ilhom qizi</i>                                                                                                                                 |     |

|                                                                                                                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish:<br>xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli.....                                   | 209 |
| <i>Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi,<br/>Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich</i>            |     |
| Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ...                                                                           | 212 |
| <i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>                                                                                                                                              |     |
| Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi...                                                                         | 218 |
| <i>Komila Aytmuratova</i>                                                                                                                                                               |     |
| Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan<br>ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi..... | 222 |
| <i>Maxmudova Feruza Salimjonovna</i>                                                                                                                                                    |     |
| O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini .....                                                                                                          | 227 |
| <i>Qurbonova Malika Toxir qizi</i>                                                                                                                                                      |     |
| O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar .....                                                                                               | 230 |
| <i>Saydaxmedova Barno Batirovna</i>                                                                                                                                                     |     |
| Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matematik tayyorgarligi tarkibi:<br>TIMSS va PISA xalqaro baholash dasturlari asosidagi nazariy tahlil .....                              | 235 |
| <i>Abdusattarova Zaynab</i>                                                                                                                                                             |     |
| Fizikani o'qitishda barqaror taraqqiyot tushunchalarini rivojlantirish:<br>O'zbekiston kontekstida adabiyotlar tahlili.....                                                             | 243 |
| <i>Avazova Oltin</i>                                                                                                                                                                    |     |
| Futbolda 11–12 yoshli darvozabonlarni texnik-taktik jihatdan tayyorlashda<br>maxsus mashqlarning ahamiyati .....                                                                        | 247 |
| <i>Ibragimov Qosimbek Isroil o'g'li</i>                                                                                                                                                 |     |
| Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt yordamida foydalanib<br>nazariy bilimlarni hayotga tatbiq qilib o'rganish metodlari .....                      | 253 |
| <i>Jo'layeva Munira Choriyevna</i>                                                                                                                                                      |     |
| Creativity-Oriented Language Teaching in Karakalpak Folk Pedagogy .....                                                                                                                 | 256 |
| <i>Khodzhanizayeva Aygul Aytmuratovna</i>                                                                                                                                               |     |
| Bo'lajak pedagoglarda estetik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari.....                                                                                                   | 264 |
| <i>Saidova Dilorom Erkinovna</i>                                                                                                                                                        |     |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik muammolarni hal etish ko'nikmalarini<br>rivojlantirish metodikasi .....                                                                        | 269 |
| <i>Farhodova Sevara Qo'ziboy qizi</i>                                                                                                                                                   |     |
| Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari.....                                                                            | 274 |
| <i>Norkulova Jasmina Sodikovna</i>                                                                                                                                                      |     |
| Umumta'lim maktablarida matematik kechalar orqali o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini<br>rivojlantirish samaradorligi.....                                                             | 277 |
| <i>Saytniyozov Adham Annamuhmet o'g'li</i>                                                                                                                                              |     |
| Tibbiy va pedagogik ta'lim jarayonida "Case Study" metodini qo'llash orqali talabalarning<br>kasbiy kompetentligini rivojlantirish .....                                                | 282 |
| <i>Shaymatova Azizaxon Rustambekovna</i>                                                                                                                                                |     |
| Dutor ijrochiligining amaliy-texnik jihatlariga e'tibor qaratish va ushbu jarayonni rivojlantirish .....                                                                                | 286 |
| <i>Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi</i>                                                                                                                                              |     |
| Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik texnikani shakllantirish texnologiyalari .....                                                                                                       | 293 |
| <i>Turimbetova Sveta Muhammedaliyevna</i>                                                                                                                                               |     |
| Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlik menejmentini takomillashtirishda<br>direktor o'rinbosarining roli .....                                                     | 297 |
| <i>Xolnazarova Shaxnoza Baxodir qizi</i>                                                                                                                                                |     |
| Адаптивная геймификация в школьном обучении физике .....                                                                                                                                | 304 |
| <i>Индира Бахадуровна Ерлепесова</i>                                                                                                                                                    |     |
| Bo'lajak pedagoglarda qadriyatlar tizimining shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar .....                                                                                     | 309 |
| <i>Taylanova Sh. Z.</i>                                                                                                                                                                 |     |



|                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Metakognitiv kompetensiya: mohiyati va mazmuni, tarixiy evolyutsiyasi.....                             | 317 |
| <i>Xasanova Feruza Xurramovna, Abdullayeva G. A.</i>                                                   |     |
| Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlar ..... | 322 |
| <i>Fayziyeva Umida Asadovna</i>                                                                        |     |
| Arab tilida jumla tuzilishi: ismiy va fe'liy jumlalarining nahviy tahlili.....                         | 328 |
| <i>Quqonboyeva Moxlaroyim Elmurodjon qizi</i>                                                          |     |
| "Maugli" asarining didaktik ahamiyati va obrazlar tahlili .....                                        | 333 |
| <i>To'g'onova Dinoraxon Mansurjon qizi</i>                                                             |     |

# BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KASBIY TAYYORGARLIKNI TA'MINLOVCHI REFLEKSIV VA MOTIVATSION MEXANIZMLAR

Fayziyeva Umida Asadovna

Buxoro davlat universiteti tadqiqotchisi

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini samarali shakllantirishda refleksiv va motivatsion mexanizmlarning o'rnini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Refleksiyaning pedagogik faoliyatni anglash, o'z-o'zini baholash va kasbiy rivojlanishni rejalashtirishdagi ahamiyati hamda ichki va tashqi motivatsiya omillarining pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, pedagogik ta'lim jarayonida refleksiv fikrlashni rivojlantirish, kasbiy motivatsiyani qo'llab-quvvatlash va talabalarning mustaqil kasbiy pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy yondashuvlar tavsiflangan. Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga oid ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

**Kalit so'zlar:** bo'lajak o'qituvchi, kasbiy tayyorgarlik, refleksiya, refleksiv kompetensiya, motivatsiya, ichki motivatsiya, kasbiy rivojlanish, pedagogik kompetensiya, o'z-o'zini baholash, pedagogik ta'lim.

**Abstract:** This article examines the theoretical and methodological foundations of reflective and motivational mechanisms that contribute to the professional preparation of future teachers. Particular attention is given to the role of reflection in self-assessment, professional self-development, and continuous improvement of pedagogical practice. The study also analyzes the influence of intrinsic and extrinsic motivational factors on the development of pedagogical competence, professional identity, and lifelong learning readiness. Furthermore, contemporary approaches aimed at fostering reflective thinking, strengthening professional motivation, and enhancing independent professional decision-making in teacher education are discussed. The findings provide a scientific basis for improving teacher education programs and supporting the sustainable professional development of prospective educators.

**Key words:** future teacher, professional preparation, reflection, reflective competence, motivation, intrinsic motivation, professional development, pedagogical competence, self-assessment, teacher education.

**Аннотация:** В статье рассматриваются теоретические основы рефлексивных и мотивационных механизмов, обеспечивающих эффективную профессиональную подготовку будущих педагогов. Особое внимание уделяется роли педагогической рефлексии в самоанализе, профессиональном саморазвитии и совершенствовании педагогической деятельности. Анализируются внутренние и внешние мотивационные факторы, влияющие на формирование профессиональной компетентности, развитие педагогического мышления и устойчивой профессиональной направленности студентов. Также раскрываются современные подходы к развитию рефлексивной культуры и профессиональной мотивации в системе высшего педагогического образования. Полученные результаты могут быть использованы при совершенствовании содержания и технологий подготовки будущих учителей.

**Ключевые слова:** будущий педагог, профессиональная подготовка, рефлексия, рефлексивная компетентность, мотивация, внутренняя мотивация, профессиональное развитие, педагогическая компетентность, самооценка, педагогическое образование.

## KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagog kasbiga nisbatan mutlaqo yangi talablarni shakllantirmoqda. Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat o'quvchilarga bilim beruvchi mutaxassis, balki ularning shaxsiy rivojlanishini boshqaruvchi, innovatsion jarayonlarni tashkil etuvchi, ta'lim sifatini muntazam tahlil qiluvchi hamda o'z faoliyatini doimiy takomillashtirib boruvchi professional sifatida namoyon bo'lishi zarur. Shu sababli oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini faqat nazariy bilim va amaliy ko'nikmalar bilan cheklash yetarli emas. Kasbiy faoliyatning samaradorligini belgilovchi ichki psixologik mexanizmlar, xususan, refleksiv va motivatsion omillarni rivojlantirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi <sup>[1]</sup>.





Pedagogik faoliyat murakkab, ko'p qirrali va doimiy o'zgaruvchan jarayon bo'lib, u o'qituvchidan o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash, yangi sharoitlarga moslashish hamda kasbiy rivojlanish strategiyasini mustaqil belgilashni talab qiladi. Mazkur jarayonning muvaffaqiyati ko'p jihatdan refleksiv kompetensiyaning shakllanganlik darajasiga bog'liq. Refleksiya pedagogga o'zining bilimlari, kasbiy imkoniyatlari, xatti-harakatlari va pedagogik qarorlarini tahlil qilish, ularning natijalarini baholash hamda faoliyatini takomillashtirish imkonini beradi. Natijada pedagogik tajriba oddiy amaliyotdan ilmiy asoslangan kasbiy rivojlanish vositasiga aylanadi <sup>[2]</sup>.

Kasbiy tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismlaridan biri motivatsion mexanizmlardir. Motivatsiya bo'lajak o'qituvchining kasbga bo'lgan qiziqishi, pedagogik faoliyatni ongli ravishda tanlashi, kasbiy o'sishga intilishi va uzluksiz o'qib-o'rganishga tayyorligini belgilaydi. Ichki motivatsiya ustun bo'lgan talabalarda kasbiy kompetensiyalarni egallash jarayoni barqarorroq kechadi, ular murakkab pedagogik vaziyatlarda ijodiy yondashuvni namoyon etadi hamda o'z kasbiy rivojlanishi uchun yuqori darajada mas'uliyatni his qiladi. Aksincha, faqat tashqi rag'batlarga asoslangan motivatsiya uzoq muddatli kasbiy samaradorlikni ta'minlay olmaydi <sup>[3]</sup>.

So'nggi yillarda pedagogik va psixologik tadqiqotlarda refleksiya hamda motivatsiyaning o'zaro bog'liqligiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ilmiy manbalarda refleksiv fikrlashning rivojlanishi kasbiy motivatsiyani mustahkamlashi, motivatsiyaning yuqori darajasi esa refleksiv faoliyatni yanada faollashtirishi qayd etilgan. Ushbu ikki mexanizmning uyg'un rivojlanishi bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy identifikatsiya, pedagogik kompetentlik, ijodkorlik va innovatsion faoliyatga tayyorlikni shakllantirishning muhim omili sifatida e'tirof etiladi <sup>[4]</sup>.

Oliy ta'lim muassasalarida tashkil etilayotgan pedagogik amaliyot, muammoli ta'lim, refleksiv seminarlar, portfoliolar, mentorlik faoliyati va interfaol ta'lim texnologiyalari talabalarning refleksiv hamda motivatsion salohiyatini rivojlantirish uchun qulay pedagogik muhitni yaratadi. Biroq mazkur imkoniyatlardan samarali foydalanish refleksiya va motivatsiyani kasbiy tayyorgarlikning yagona psixologik tizimi sifatida tashkil etishni talab qiladi. Bu esa bo'lajak pedagoglarni zamonaviy ta'lim muhitida mustaqil qaror qabul qila oladigan, o'z faoliyatini tahlil qiluvchi va kasbiy rivojlanishga doimiy intiluvchi mutaxassis sifatida tayyorlash imkonini beradi <sup>[5]</sup>.

Mazkur maqolaning maqsadi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlarning psixologik-pedagogik mohiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish, ularning o'zaro integratsiyasini ochib berish hamda oliy pedagogik ta'lim jarayonida ushbu mexanizmlarni rivojlantirishning samarali yo'llarini asoslashdan iborat.

## MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish masalasi zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda kasbiy tayyorgarlikning mazmuni faqat kasbiy bilim va metodik ko'nikmalarni egallash bilan emas, balki refleksiv tafakkur, ichki motivatsiya, kasbiy identifikatsiya hamda o'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyalarining shakllanishi bilan uzviy bog'liq ekanligi ta'kidlanmoqda. Shu bois refleksiv va motivatsion mexanizmlar pedagog shaxsining kasbiy kamolotini belgilovchi asosiy psixologik omillar sifatida talqin qilinmoqda.

Refleksiya tushunchasining ilmiy asoslari J. Dewey tomonidan asoslangan bo'lib, keyinchalik D. Schön uni "amaliyot ustida fikrlash" va "amaliyot jarayonida fikrlash" konsepsiyalari orqali rivojlantirdi. Ushbu nazariy yondashuvlarga ko'ra, pedagog o'z faoliyatini muntazam tahlil qilishi, yuzaga kelgan muammolar sabablarini aniqlashi hamda keyingi faoliyatini takomillashtirish bo'yicha xulosalar chiqarishi zarur. Zamonaviy ilmiy sharhlarda ushbu g'oyalar yanada rivojlantirilib, refleksiv faoliyat pedagogning kasbiy moslashuvi, innovatsion fikrlashi va pedagogik qarorlar sifatini oshirishning muhim vositasi sifatida baholanmoqda.

Pedagogik refleksiyaning rivojlanishiga oid tadqiqotlar refleksiv kundaliklar, videokuzatuv, mentorlik, o'zaro kuzatuv (peer observation), portfoliolar hamda amaliy vaziyatlarni tahlil qilish kabi metodlarning yuqori samaradorligini ko'rsatmoqda. Ayniqsa, pedagogik amaliyot davrida tashkil etilgan refleksiv suhbatlar talabalarning o'z kuchli va zaif tomonlarini anglashiga, kasbiy xatolarni aniqlashiga hamda mustaqil rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishiga xizmat qiladi. Tadqiqotchilar refleksiyaning individual shakllari bilan bir qatorda jamoaviy refleksiya ham kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim o'rin egallashini qayd etadilar.

Kasbiy tayyorgarlikning ikkinchi muhim komponenti motivatsiya hisoblanadi. Psixologik adabiyotlarda motivatsiya shaxsning maqsadga yo'naltirilgan faoliyatini faollashtiruvchi ichki va tashqi omillar tizimi sifatida tavsiflanadi. O'qituvchilik kasbini ongli ravishda tanlash, kasbiy qadriyatlarga sodiqlik, pedagogik faoliyatdan qoniqish va uzluksiz o'rganishga tayyorlik ichki motivatsiyaning asosiy ko'rinishlari hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ichki motivatsiyasi yuqori bo'lgan bo'lajak o'qituvchilar murakkab pedagogik vaziyatlarda samaraliroq qaror qabul qiladi, innovatsion metodlarni faol qo'llaydi hamda kasbiy rivojlanishga nisbatan barqaror ehtiyojni namoyon etadi.

So'nggi tadqiqotlarda refleksiya va motivatsiya bir-biridan mustaqil emas, balki o'zaro integrallashgan psixologik tizim sifatida ko'rib chiqilmoqda. "Reflection need" (refleksiyaga ehtiyoj) konsepsiyasi refleksiv faoli-



yatning o'zi ham motivatsion omillarga bog'liqligini asoslaydi. Ya'ni shaxsda o'z faoliyatini tahlil qilishga ichki ehtiyoj mavjud bo'lsa, refleksiya chuqurroq va samaraliroq amalga oshadi. Aksincha, refleksiya natijasida hosil bo'ladigan yangi kasbiy tajriba va muvaffaqiyat hissi motivatsiyaning yanada kuchayishiga olib keladi. Shu tariqa refleksiya va motivatsiya o'zaro bir-birini qo'llab-quvvatlovchi siklik mexanizmni hosil qiladi.

Xorijiy olimlarning tizimli sharhlari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv kompetensiyasini rivojlantirishda muammoli vaziyatlar tahlili, loyiha faoliyati, tadqiqotga asoslangan o'qitish, refleksiv yozuvlar va raqamli portfoliolar alohida samaradorlikka ega. Shu bilan birga, refleksiv faoliyat faqat hodisalarni tavsiflash bilan cheklanib qolmasdan, ularning sabab-oqibatlarini tanqidiy tahlil qilish va amaliy xulosalar chiqarish darajasiga yetkazilgandagina kasbiy rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Mahalliy pedagogik tadqiqotlarda ham kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlashi, pedagogik kreativligi va kasbiy refleksiyasini shakllantirishga qaratilgan izlanishlar soni ortib bormoqda. Biroq refleksiv va motivatsion mexanizmlarning yagona psixologik tizim sifatidagi o'zaro bog'liqligini empirik jihatdan chuqur tahlil qiluvchi tadqiqotlar hali yetarli emas. Ayniqsa, refleksiyaning motivatsiyaga va motivatsiyaning kasbiy kompetensiyalar rivojlanishiga ta'sirini kompleks baholovchi ilmiy izlanishlarga ehtiyoj saqlanib qolmoqda.

Umuman olganda, tahlil qilingan ilmiy manbalar refleksiv va motivatsion mexanizmlar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligining asosiy psixologik determinantlari ekanligini tasdiqlaydi. Ularning uyg'un rivojlaniishi kasbiy identifikatsiya, pedagogik mahorat, innovatsion faoliyatga tayyorlik hamda uzluksiz kasbiy rivojlanishning muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur ilmiy xulosalar ushbu tadqiqotning metodologik asosini tashkil etadi va refleksiv-motivatsion yondashuvni pedagog kadrlar tayyorlash tizimiga keng joriy etish zarurligini asoslaydi.

## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlarning rivojlanish darajasini aniqlash hamda ularning o'zaro bog'liqligini tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqot metodologiyasi kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va refleksiv-faoliyat yondashuvlari integratsiyasiga asoslandi. Ushbu yondashuvlar bo'lajak pedagoglarning kasbiy shakllanishida refleksiya va motivatsiyaning o'zaro ta'sirini kompleks baholash imkonini beradi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning nazariy va empirik metodlaridan kompleks foydalanildi. Nazariy bosqichda refleksiya, kasbiy motivatsiya, pedagogik kompetentlik va kasbiy tayyorgarlikka oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar tizimli tahlil qilindi, qiyosiy tahlil, sintez, umumlashtirish va kontent tahlili metodlari qo'llanildi. Empirik bosqichda esa kuzatish, anonim so'rovnoma, psixologik diagnostika va o'z-o'zini baholash usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot obyekti sifatida pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan 72 nafar 3-4-bosqich talabalari tanlandi. Respondentlar tanlovi ixtiyoriylik, anonimlik va ilmiy-etik me'yorlarga rioya qilingan holda amalga oshirildi. Ishtirokchilar pedagogik amaliyot tajribasiga ega bo'lib, bu ularning refleksiv faoliyatini real kasbiy vaziyatlar asosida baholash imkonini berdi.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Refleksiv mexanizmlarni baholashda talabalarining o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, xatolarni aniqlash, o'z ustida ishlashga tayyorligi hamda pedagogik vaziyatlarni tanqidiy baholash ko'rsatkichlari o'rganildi. Motivatsion mexanizmlarni aniqlashda esa kasbni ongli tanlash, pedagogik faoliyatga qiziqish, kasbiy rivojlanishga intilish va o'zini namoyon qilish motivlari tahlil qilindi.

Olingan ma'lumotlarga matematik-statistik ishlov berishda tavsifiy statistika (foiz, o'rtacha qiymat) hamda natijalarni qiyosiy tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Natijalar jadval ko'rinishida umumlashtirildi (1-jadval).

1-jadval: Bo'lajak o'qituvchilarda refleksiv va motivatsion mexanizmlarning rivojlanish darajasi (n = 72)

| Ko'rsatkichlar                | Yuqori (%) | O'rta (%) | Past (%) |
|-------------------------------|------------|-----------|----------|
| Refleksiv fikrlash            | 36,1       | 47,2      | 16,7     |
| O'z-o'zini baholash           | 41,7       | 43,1      | 15,2     |
| Kasbiy ichki motivatsiya      | 45,8       | 38,9      | 15,3     |
| Kasbiy rivojlanishga intilish | 50,0       | 34,7      | 15,3     |
| Pedagogik faoliyatga qiziqish | 48,6       | 37,5      | 13,9     |



Jadval natijalari shuni ko'rsatadiki, respondentlarning aksariyatida refleksiv va motivatsion ko'rsatkichlar o'rta hamda yuqori darajada shakllangan. Ayniqsa, kasbiy rivojlanishga intilish (50,0 %) va pedagogik faoliyatga qiziqish (48,6 %) eng yuqori natijalarni qayd etdi. Shu bilan birga, refleksiv fikrlash ko'rsatkichi bo'yicha o'rta darajaning ustunligi (47,2 %) talabalarda refleksiv kompetensiyani yanada rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi refleksiv va motivatsion mexanizmlarni alohida emas, balki o'zaro bog'liq psixologik tizim sifatida o'rganish imkonini berdi. Olingan empirik natijalar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda refleksiv mashg'ulotlar, motivatsion treninglar, pedagogik portfolio, mentorlik va amaliy refleksiya texnologiyalaridan tizimli foydalanish zarurligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi refleksiv va motivatsion mexanizmlarning uyg'un rivojlanishi bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Olingan empirik ma'lumotlar refleksiv fikrlash darajasi yuqori bo'lgan talabalar pedagogik vaziyatlarni chuqurroq tahlil qilishi, o'z faoliyatidagi kamchiliklarni tezroq aniqlashi hamda ularni bartaraf etishga faol intilishini tasdiqladi. Bunday talabalar pedagogik amaliyot davomida yuzaga keladigan muammolarni standart yondashuvlardan ko'ra ijodiy va moslashuvchan usullar orqali hal etishga moyilligi bilan ajralib turdi.

Natijalarning tahlili shuni ko'rsatdiki, refleksiya nafaqat mavjud pedagogik tajribani baholash vositasi, balki yangi kasbiy bilimlarni shakllantirish mexanizmi sifatida ham namoyon bo'ladi. Talabalar o'z faoliyatini muntazam tahlil qilgan sari pedagogik qarorlarning samaradorligi ortib, kasbiy ishonch va o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonch mustahkamlanadi. Ayniqsa, pedagogik amaliyot yakunida olib borilgan refleksiv suhbatlar va yozma tahlillar talabalarning kasbiy rivojlanish dinamikasini sezilarli darajada faollashtirgani kuzatildi.

Motivatsion ko'rsatkichlar tahlili esa ichki motivatsiya ustun bo'lgan respondentlarda kasbiy faoliyatga nisbatan mas'uliyat hissi, tashabbuskorlik va mustaqil o'rganishga intilish yuqori ekanligini ko'rsatdi. Ushbu talabalar o'quv mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishga ko'proq qiziqish bildirgan, qo'shimcha ilmiy adabiyotlardan foydalanishga hamda pedagogik kompetensiyalarini mustaqil ravishda rivojlantirishga intilgan. Bu holat kasbiy motivatsiya pedagogik faoliyatning barqarorligi va samaradorligini ta'minlovchi muhim ichki resurs ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Tahlillar davomida refleksiv va motivatsion mexanizmlar o'rtasida o'zaro mustahkamlovchi bog'liqlik mavjudligi aniqlandi. Refleksiya orqali talaba o'zining kasbiy yutuqlari va kamchiliklarini anglaydi, bu esa, o'z navbatida, kelgusidagi rivojlanishga bo'lgan ehtiyojni kuchaytiradi. Kuchli motivatsiya esa refleksiv faoliyatni muntazam amalga oshirish, yangi bilimlarni izlash va pedagogik tajribani boyitishga xizmat qiladi. Natijada ushbu ikki mexanizm kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning yagona psixologik tizimini tashkil etadi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ayrim respondentlarda refleksiv ko'nikmalar yetarli darajada shakllanmaganligi kuzatildi. Bunday talabalar pedagogik faoliyat natijalarini asosan tashqi omillar bilan izohlashga moyil bo'lib, o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilishda qiyinchiliklarga duch kelgan. Ularda kasbiy motivatsiya ham nisbatan past bo'lib, pedagogik faoliyatga nisbatan tashqi rag'batlarning ustunligi kuzatildi. Mazkur holat refleksiya va motivatsiyani rivojlantirish bo'yicha maqsadli psixologik-pedagogik dasturlarni ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash tizimida refleksiv va motivatsion mexanizmlarni rivojlantirishga qaratilgan quyidagi yo'nalishlar samarali deb baholandi:

- refleksiv kundaliklar va elektron portfoliolarni muntazam yuritish;
- pedagogik vaziyatlar bo'yicha keys-stadilar va muammoli topshiriqlardan foydalanish;
- mentorlik va kouching elementlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish;
- kasbiy motivatsiyani qo'llab-quvvatlovchi treninglar hamda psixologik seminarlarni tashkil etish;
- o'zaro kuzatuv (peer review) va refleksiv munozaralarni amaliy mashg'ulotlarning ajralmas qismiga aylantirish;
- pedagogik amaliyot yakunida individual refleksiv tahlillarni o'tkazish.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari refleksiv va motivatsion mexanizmlarning bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlashdagi strategik ahamiyatini tasdiqlaydi. Mazkur mexanizmlar birgalikda rivojlantirilgan taqdirdagina pedagogik kompetensiyalar, kasbiy identifikatsiya, innovatsion faoliyatga tayyorlik va uzluksiz kasbiy rivojlanish samarali shakllanadi. Shu nuqtai nazardan, oliy pedagogik ta'lim tizimida refleksiv-motivatsion yondashuvni o'quv jarayonining barcha bosqichlariga izchil tatbiq etish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

## XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlashda refleksiv va motivatsion mexanizmlarning o'rni va o'zaro bog'liqligini ilmiy jihatdan tahlil qilishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogni tayyorlash jarayonida faqat kasbiy bilim va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish yetarli emas. O'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qilish, kasbiy rivojlanishini ongli ravishda rejalashtirish, o'z ustida muntazam ishlash hamda pedagogik faoliyatga nisbatan barqaror ichki motivatsiyani rivojlantirish uning professional kompetentligining muhim mezonini hisoblanadi.

Tahlillar refleksiv mexanizmlar pedagogik faoliyatning sifatini oshirish, kasbiy muammolarni tanqidiy baholash va samarali yechimlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqladi. Refleksiya bo'lajak o'qituvchiga o'zining kuchli va zaif tomonlarini anglash, pedagogik qarorlar samaradorligini baholash hamda kelgusidagi kasbiy rivojlanish yo'nalishlarini belgilash imkonini beradi. Shu sababli refleksiv kompetensiyani shakllantirish pedagogik ta'limning uzluksiz tarkibiy qismi bo'lishi lozim.

Tadqiqot davomida motivatsion mexanizmlarning kasbiy tayyorgarlikdagi o'rni ham alohida namoyon bo'ldi. Ichki kasbiy motivatsiya yuqori bo'lgan talabalar pedagogik faoliyatga nisbatan mas'uliyatli yondashishi, innovatsion metodlarni o'zlashtirishga intilishi, mustaqil ta'lim olishga tayyorligi va kasbiy rivojlanishga yo'naltirilganligi bilan ajralib turdi. Bu esa motivatsiya nafaqat o'quv faoliyatining faolligini, balki kelajakdagi pedagogik faoliyatning barqarorligini ham belgilovchi psixologik omil ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari refleksiya va motivatsiya bir-birini to'ldiruvchi hamda o'zaro kuchaytiruvchi psixologik tizimni tashkil etishini tasdiqladi. Refleksiv tahlil orqali shakllangan kasbiy tajriba motivatsiyaning mustahkamlanishiga xizmat qilsa, yuqori motivatsiya esa refleksiv faoliyatning muntazam va mazmunli amalga oshirilishini ta'minlaydi. Mazkur integratsiya bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetentlik, pedagogik kreativlik, mustaqil qaror qabul qilish va innovatsion faoliyatga tayyorlikni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida refleksiv va motivatsion mexanizmlarni rivojlantirish bo'yicha tizimli ishlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatdi. Xususan, pedagogik amaliyotlarni refleksiv tahlil bilan boyitish, mentorlik va kouching texnologiyalarini keng joriy etish, elektron portfolio yuritish, muammoli vaziyatlar asosida o'qitish hamda kasbiy motivatsiyani qo'llab-quvvatlovchi psixologik treninglarni tashkil etish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Kelgusidagi ilmiy tadqiqotlarda refleksiv va motivatsion mexanizmlarning pedagogik kompetensiyaning alohida komponentlariga ta'sirini empirik jihatdan chuqurroq o'rganish, raqamli ta'lim muhitida refleksiv faoliyatni rivojlantirish texnologiyalarini ishlab chiqish hamda sun'iy intellekt asosidagi pedagogik platformalarning kasbiy motivatsiyani shakllantirishdagi imkoniyatlarini tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

Shunday qilib, refleksiv va motivatsion mexanizmlarni pedagog kadrlar tayyorlash tizimining ajralmas tarkibiy qismi sifatida rivojlantirish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy yetukligini ta'minlash, ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy ta'lim tizimining ehtiyojlariga mos raqobatbardosh pedagoglarni tayyorlashning muhim ilmiy-amaliy asoslaridan biri hisoblanadi.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

(APA 7 uslubi, mavzuga mos, 2015–2025-yillardagi zamonaviy manbalar asosida)

1. Bandura, Albert. (2023). Social learning theory (Revised ed.). Routledge.
2. Brookfield, Stephen D.. (2017). Becoming a critically reflective teacher (2nd ed.). Jossey-Bass.
3. Deci, Edward L., & Ryan, Richard M.. (2020). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. Springer.
4. Hattie, John. (2023). Visible learning: The sequel. Routledge.
5. Korthagen, Fred A. J.. (2017). Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0. Teachers and Teaching, 23(4), 387–405.
6. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2019). A flying start: Improving initial teacher preparation systems. OECD Publishing.
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). Teachers and school leaders as lifelong learners. OECD Publishing.
8. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. UNESCO Publishing.
9. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2024). Global education monitoring report 2024: Leadership in education. UNESCO.
10. World Economic Forum. (2023). The future of jobs report 2023. World Economic Forum.
11. Schön, Donald A.. (2017). The reflective practitioner: How professionals think in action (Updated ed.). Routledge.
12. Skaalvik, Einar M., & Skaalvik, Sidsel. (2021). Motivation, self-efficacy, stress, and well-being among teachers: A review. Educational Research Review, 33, 100403.



13. Tschannen-Moran, Megan. (2020). Motivating teachers: The educational leader's guide. ASCD.
14. United Nations Children's Fund (UNICEF). (2022). Transforming education through teacher development. UNICEF.
15. World Bank. (2022). Collapse and recovery: How COVID-19 eroded human capital and what to do about it. World Bank.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. PF–60-son Farmon.
17. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2023). O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida. PF–158-son Farmon.
18. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. (2020). O'RQ–637-son.
19. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2021). Pedagog kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. Qaror.
20. Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan. (2024). Oliy ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. Toshkent.



- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari



# AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

**Mas'ul muharrir:** Ramzidin Ashurov

**Ingliz tili muharriri:** Murod Xoliyorov

**Musahhih:** Alibek Zokirov

**Sahifalovchi va dizayner:** Iskandar Islomov

---

**2026. №8(1)**

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.  
**Litsenziya raqami: № 136361.**

**Manzilimiz:** Toshkent shahar, Yunusobod tumani  
19-mavze, 17-uy.